

III

DARURILE BĂTRÎNULUI PORFIRIE

*Din ascultare [se naște] smerenia;
din smerenie, discernămîntul;
din discernămînt, străvederea;
iar din aceasta, înaintevederea.*

(Ioan Sinaitul – «Scara»,
Cuvîntul IV, «Despre ascultare»).

Așa cum vom arăta mai pe larg în continuare, Bătrînul Porfirie era un părinte duhovnicesc care slujea ca învățător experimentat și ca sfătuitor al familiei și, în general, al tinerilor. Aș îndrăzni să spun fără rezerve că, în esență, a fost unul dintre ultimii părinți filocalici, un vlăstar al mișcării de renaștere a Bisericii Ortodoxe. Avea o personalitate desăvîrșită, împodobită de variate însușiri morale și duhovnicești, de nenumărate calități și virtuți¹³.

Dar cum a ajuns Bătrînul la o atît de înaltă treaptă duhovnicească? La această întrebare răspundea, zicînd adesea: „Eu n-am știut carte. Stînd în pustie de la 13 ani, am învățat Psaltirea și Evanghelia. I-am ascultat întru totul pe Bătrînii mei și nu îmi păsa de lume. Îl iubeam mult pe Hristos”.

a. Dragoste nețărmurită

Principală harismă a Părintelui Porfirie era nesfîrșita sa dragoste pentru Hristos, dar și pentru oameni. Concepția și învățătura sa erau hristocentrice și theantropocentrice. Principalul țel către care tindea Bătrînul Porfirie, era Dumnezeu. Nimic nu se interpunea între ei și nimic nu întrerupea această relație. Îl slăvea pe

Dumnezeu neconținut. Păstra în el o negrăită și nesfârșită dragoste pentru Hristos. Trăia doar pentru El. Nutrea o dragoste dumnezeiască ce era rodul unor nevoițe îndelungate, al adâncii sale smerenii, al ascultării neconținute – «al ascultării cu bucurie» – după cum sublinia el însuși.

Bătrînul Porfirie Îl descoperise și Îl întâlnise pe Hristos, trăind astfel doar pentru El, Care era singurul său prieten. Așa cum spunea el însuși, «cînd Îl găsim pe Hristos, chiar de ne-am afla într-o peșteră, rămînem acolo și ne temem a o părăsi, ca să nu Îl pierdem pe Hristos». Pe de altă parte și Domnul, Care este izvorul vieții și al bucuriei, «Se sălășluisse în sufletul» Bătrînului, îl ajutase cu Lumina cea adevărată să-L poată recunoaște și să-L poată simți în el, să-I trăiască prezența în suflet, să-L socotească Prietenul său, Unicul său Prieten.

Cuviosul Părinte avea darul unei iubiri unice în lume, pe care l-au avut toți marii Părinți ai tradiției isihaste și filocalice ortodoxe. Acești Părinți se deosebeau prin dragostea lor nesfârșită pentru Dumnezeu și pentru semenii lor, o dragoste nețarmurită și necondiționată, ce era mereu însoțită de o deplină smerenie. Dragostea părintelui duhovnicesc se manifestă de obicei ca răbdare, ca bunăvoință, ca bunătate și ca severitate binefăcătoare. Aceasta este dragostea lui Dumnezeu. „*Mai mare dragoste decît aceasta nimeni nu are*” (Ioan 15, 13).

Într-unul dintre cuvintele de învățătură ale Părintelui Porfirie se distinge limpede această dragoste dumnezeiască, profunda sa dispoziție iubitoare față de persoana lui Iisus Hristos, dar și față de semenii săi. În acel cuvînt de învățătură ce s-a păstrat înregistrat pe casetă,

printre altele părintele spune: „Astfel trebuie să-L vedem pe Hristos. Ca pe un prieten și un frate al nostru, fiindcă El este tot ce e mai bun și mai frumos. El este totul. Ne este prieten și o proclamă: «Voi sînteți prietenii Mei. Nu înțelegeți? Sîntem frați. Eu nu țin iadul în mîină și nu vă înspăimînt, ci vă iubesc. Și voiesc să vă bucurați de viață împreună cu Mine». Acesta este Hristos. Nu este nici mîhnire, nici tristețe, nici introvertire. Hristos este viața... este totul. El este bucuria, este Lumina cea adevărată care îl face pe om să se bucure, să zboare, să priceapă toate lucrurile, să îi înțeleagă pe toți oamenii, să sufere pentru toți, să vrea să fie toți cu el și alături de el.

Iubiți-L pe Hristos și să nu vreți nimic în locul iubirii Sale”¹⁴.

b. Desăvîrșită smerenie, ascultare și asceză neconținută

Smerenia desăvîrșită era principala virtute a Bătrînului Porfirie. Asceza neconținută, smerenia și ascultarea i-au deschis drumul spre negreșita cunoaștere de sine, spre aprecierea și spre perceperea corectă a propriei sale persoane. Cuviosul Bătrîn utiliza criteriile foarte severe atunci cînd își aprecia propria evoluție duhovnicească. Reușea astfel, așa cum reușesc îndeobște toți sfinții, să-și îndepărteze «eul» de orice cugetare mîndră, întrebuintînd metoda pedagogică a defăimării de sine, urmărind totodată îndepărtarea slavei deșarte. Deși era dumnezeiește înțelept, cuviosul Părinte Porfirie obișnuia să

spună: „Voi știți multe, că doar aveți diplome, pe cînd eu nu sînt știutor de carte”. Redăm în continuare un pasaj grăitor din «testamentul său duhovnicesc», cuprins într-o scrisoare adresată fiilor săi duhovnicești: „De mic copil am făcut multe păcate care pînă astăzi s-au înmulțit foarte mult. Lumea însă m-a socotit bun, iar acum toți spun că sînt sfînt. Eu însă, simt că sînt cel mai păcătos om din lume. Acum că mă îndrept spre cer, cred că Dumnezeu mă va întreba: «Ce cauți tu aici?». Iar eu îi voi spune: «Nu sînt vrednic, Doamne, de acest loc, ci, ceea ce iubirea Ta va voi, să mi se facă mie»”.

Așadar, virtutea smereniei constituie temelia moralei pedagogice a părintelui duhovnicesc. Este vorba de un dar ce împodobește personalitatea tuturor învățătorilor Bisericii noastre, a celor mari, dar și a celor mai simpli. Un exemplu de smerenie este marele învățător al discernămîntului, Sfîntul Nectarie din Pentapolis.

Aceluiași spațiu al marilor învățători ai Bisericii îi aparține și Bătrînul Porfirie, care a fost un adevărat pedagog, înzestrat cu smerită cugetare și cu discernămînt.

c. Priveghere și rugăciune neîncetată

În afara darului iubirii și al smereniei mai trebuie să pomenim și alte daruri, deopotrivă de însemnate, ce îl împodobeau pe Părintele Porfirie. Virtutea îngăduinței și, mai ales, darul privegherii și al rugăciunii neîncetate, erau elementele definitorii ale personalității sale, dar și mijloacele cele mai importante pe care le folosea în lucrarea sa pastorală.

Întotdeauna se ruga pentru toți, pentru personalitățile cunoscute din lumea duhovnicească, dar și din lumea politică, pentru oamenii simpli și neînsemnați, pentru greci și străini, și chiar și pentru cei de altă credință. Astfel, trecea în altă lume. Cu puterea iubirii și îndeosebi prin lucrarea dumnezeiescului Har, călătorea în toată lumea, în univers, în spațiu, pe oceane, în pustie, în țări răsculate, pe corăbii în primejdie de a fi distruse de furia furtunilor. Trăia moartea, focul, războaiele, răscoalele, sălbăticia oamenilor, compătimindu-i, suferind împreună cu ei. Așa cum povestea chiar el, toate acestea i se perindau înaintea ochilor ca pe un ecran cinematografic. Vedeă totul și trăia totul foarte intens și, din această cauză, adesea i se șubrezea sănătatea.

Împins așadar de o arzătoare dragoste pentru Hristos și pentru semenii săi, „*rugându-se neîncetat*” (I Tesaloniceni 5, 17), era luminat de Harul dumnezeiesc și „călătorea” pînă la capătul lumii, prin univers. Astfel sfîntul Bătrîn se afla întotdeauna împreună cu Hristos. Așa cum obișnuia să spună: „*Cu Hristos (fiind) peste tot, nicăieri nu mă tem de nimic*”. Prin urmare, prezența lui Hristos era aceea care îl ajuta să trăiască stări supralumești, să treacă adesea dincolo de lumea sensibilă, să depășească limitele simplei cunoașteri empirice. Și aceasta se întîmplă tocmai fiindcă Domnul lucrează prin prezența Sa în așa fel, încît nu mai sînt valabile legile firii, anulîndu-se limita dintre zidit și nezidit. Așadar, prin Harul dumnezeiesc și prin credință (Matei 17, 20), și sfinții se pot duce în lumea „suprafirescului” și a „supraparaționalului”, unde timpul și distanțele se anulează. Acest lucru minunat i se întîmpla și Părintelui Porfirie,

care trăia mereu lângă Hristos, despre Care Sfântul Meletie Mărturisitorul spune următoarele:

*Iisus umple zidirea,
precum sufletul [umple] trupul,
și hrănește și mîngîie,
precum sufletul, trupul.*

Din cele de mai sus reiese limpede că Hristos, Cel ce este viață nouă, Care este Lumina cea adevărată, îl ajuta pe cuviosul părinte „să se bucure, să zboare, să vadă toate lucrurile, să îi înțeleagă pe toți oamenii, să sufere pentru toți, să vrea să fie toți cu el, să fie toți lângă Hristos”. „Hristos este cu totul altceva”, spunea Bătrînul. „Cînd vine Hristos la noi și ni se sălășluiește în suflet, acesta se schimbă. Viețuiește liber peste tot, în stele, dar și în lumea duhovnicească și în tot universul. Poate vorbi la telefon cu cineva din Africa de Sud sau din Oceanul Indian, spunîndu-i cîte se întîmplă în casa aceluia, ce îi fac rudele și familia, deși se află aici”¹⁵. Acest lucru minunat i se întîmpla și Părintelui Porfirie; deși era cu trupul aici, în același timp se afla duhovnicește la sute și mii de kilometri depărtare, unde vedea persoane și situații pe care mai apoi le descria. Ne-am putea întreba cum e cu putință să se întîmple un asemenea lucru și anume să se afle simultan în două locuri aflate la mare depărtare. Răspunsul îl dă cuviosul părinte: „Atunci cînd vine Hristos și se sălășluiește în noi, ne aflăm pretutindeni, împreună cu Hristos”.

Sfântul Bătrîn a trăit astfel de stări supralumești și în fiecare zi avea noi experiențe de acest fel. Astfel, prin cele de mai sus încerca să ne îndrume și pe noi, fiii săi duhovnicești, pentru a putea fi și noi părtași – desigur pe

cît ne îngăduia nivelul nostru duhovnicesc -- ai acestor minunate stări, care sînt o chemare și o lumină în lupta noastră duhovnicească, dar și un sprijin sufletesc, împotriva ispitelor, pricinuite de puțină credință.

Povestirea unor întîmplări în care este vădită lucrarea acestui dar al părintelui, de a fi în mai multe locuri, ne va ajuta să înțelegem mai bine aceste minunate împrejurări, dar și să ne formăm o imagine cît mai deplină a personalității sale.

În primăvara anului 1995 Eleni Konstandoulaki, din Hania (insula Creta), absolventă a Facultății de Teologie a Universității din Belgrad, mi-a povestit următoarea întîmplare pe care mi-a confirmat-o și a completat-o în anul următor Dragana Simić din Serbia, studentă la Facultatea de Filosofie a Universității din Atena. Aproape de Novi Sad se află vestita mănăstire de maici de la Jazak (episcopia Srem). În iarna anului 1983 această sfîntă mănăstire a trecut printr-o mare primejdie. Regimul ateu, la putere în acea vreme, a încercat să desființeze mănăstirea, aruncînd otravă în rețeaua de alimentare cu apă a mănăstirii. Atunci Părintele Porfirie i-a dat telefon imediat maicii starețe a acelei mănăstiri. I-a spus toate amănuntele despre planul ucigaș ce începuse a fi aplicat și a sfătuit-o să caute în altă regiune apă pentru nevoile mănăstirii. Ba chiar i-a spus unde se afla un izvor, într-o pădure din apropiere. De atunci mănăstirea ia apă doar din acel loc.

Trebuie spus că Părintele Porfirie nu a fost niciodată în Serbia. Totuși, în acele momente, cu dumnezeiescul Har, s-a aflat chiar în acel loc. Deși se afla la Oropos, de unde telefona, a călătorit cu duhul sute de

kilometri, pînă în regiunea Srem, chiar în inima Serbiei. Acolo a văzut totul atît de limpede, încît cunoștea și descria amănunțit regiunea respectivă. Și aceasta tocmai fiindcă Bătrînul Porfirie, ca părinte duhovnicesc, iubea mult și respecta mănăstirile și, în special, pe cele de maici. Se ruga neconținut, zi și noapte, pentru obștile monahale și pătimea împreună cu ele, cînd se aflau în primejdie sau cînd erau la necaz.

După această minunată întîmplare, cuviosul părinte a continuat să vorbească la telefon cu Mănăstirea Jazak. Maicile și stareța îl îndrăgeau și aveau pentru sfinția sa o evlavie nețărmurită. În ce îl privea, deja le cunoștea foarte bine pe maici, le știa sufletul și vorbea cu stareța despre fiecare în parte. Fusese foarte impresionat de personalitatea unei maici care era arheolog și care avea o memorie foarte bună. Bătrînul care, așa cum vom vedea mai departe, avea darul străvederii, îi indicase acelei maici un loc lîngă podul cel mare aflat la intrarea în Belgrad unde, în adîncul pămîntului, se aflau obiecte de mare valoare, ce datau din epoca preistorică.

Scrisoarea următoare cuprinde o altă descriere amănunțită a acestui minunat mod de comunicare al Părintelui Porfirie cu fiii săi duhovnicești și cu oamenii pe care îi iubea, îi ajuta și îi apăra cu rugăciunile sale. Este o scrisoare datată 18.02.1993, pe care ne-a trimis-o maica Theodosia, stareța Sfîntei Mănăstiri a Sfînților Theodori din Kalavryta*. Stareța Theodosia povestește:

* Kalavryta – capitala provinciei cu același nume din județul Ahaia [Nota trad.].

„În primăvara anului 1985, aflîndu-mă în Mănăstirea Sfinților Theodori din Kalavryta, într-o noapte, cam pe la ora două și jumătate, am auzit pe cineva săpînd puțin mai departe de geamul chiliei mele, în curtea mănăstirii. Ca să văd mai bine ce se întîmplă, am stins lumina în chilie, m-am uitat pe fereastră în curte, unde am văzut o lanternă ce se stîngea și se aprindea întruna. Atunci m-am rugat Sfinților noștri făcători de minuni să ne apere. Am verificat ferestrele și porțile șubrede ce dădeau în curtea mănăstirii năruite, ca nu cumva să intre cineva înăuntru și, după ce m-am încredințat că domnea liniștea, m-am întors în chilie.

Dimineața aveam Sfînta Liturghie. Chiar cînd mă pregăteam să mă duc la biserică, pe la ora șase dimineața, sună telefonul. M-am gîndit că era vreun suflet necăjit care avea vreo problemă – lucru care de altminteri se întîmpla destul de des – și am ridicat receptorul. Spre marea mea uimire am auzit aceste cuvinte:

– Ascultă, fiica mea, sînt Părintele Porfirie. Să nu ieși afară dacă auzi pe cineva săpînd, căci ai putea fi atacată. Bagă de seamă că niște oameni îndrăciți dau tîrcoale mănăstirii.

– De ce sapă? Au găsit ceva, părinte? am întreat eu.

– Nu, copila mea, fiindcă le-au luat alții mai înainte, zise părintele.

– Părinte, ați fost vreodată aici la noi, la mănăstire? l-am mai întreat.

– Nu, fiica mea, dar acum sînt acolo. Întreabă-mă ce vrei.

Așadar, folosindu-mă de această ocazie, l-am întrebat despre o peșteră de mare însemnătate istorică, aflată lângă mănăstirea noastră.

Chiar lângă mănăstire se află o peșteră, unde viețuiseră primii călugări, înainte de a se ridica mănăstirea, în secolul al XI-lea. Istoria menționează chiar minuni ce s-au săvârșit în acest loc. Așadar, i-am rugat pe ciobanii din satul învecinat să nu-și mai adăpostească animalele acolo, așa cum obișnuiau să facă înainte să mergem noi în acel loc, în vremea când mănăstirea era pustie. Chiar le-am propus să le dăm materiale ca să-și ridice un șopron puțin mai încolo, unde să-și adăpostească animalele. Țăranii însă nu au vrut, spunând că animalele lor s-au obișnuit acolo și de aceea nu voiau să schimbe locul.

Așadar, fiindcă exista această peșteră l-am întrebat pe Părintele Porfirie:

– Părinte, ne sfătuiți să facem din peșteră o bisericuță?

– De care peșteră zici, că aveți două? De cea în care au viețuit primii călugări? m-a întrebat părintele.

– Da, părinte.

– E bine să o faci bisericuță, fiica mea, căci peștera este sfințită. Dar te-or lăsa sătenii? Nu se vor împotrivi?

Am rămas încremenită de uimire cu telefonul în mână, auzind ce-mi spunea.

Trebuie să mai spun că, într-adevăr, există două peșteri, dar noi nu o văzusem pe cea de-a doua, deși ne instalasem în mănăstire de mai bine de un an. Ciobanii din regiune au fost aceia care ne-au spus că mai există încă o peșteră.

În timp ce eu rămăsesem încremenită de uimire, îl aud pe Părintele Porfirie zicându-mi:

- Pești, maică stareță, pești!
- Ce pești, părinte? îl întreb eu.
- Fiica mea, nu cumva apa de izvor e bună pentru pești? Dă așadar oamenilor să mănince pește. Vor veni vremuri grele!

Și, într-adevăr, când ne instalasem la mănăstire, dusesem apă pentru analize la laboratorul de chimie din Patra. Această apă curge din belșug din cele două izvoare din curtea mănăstirii și voiam să aflu dacă e bună de băut și îndeajuns pentru nevoile mănăstirii și ale vizitatorilor ce ar fi venit aici să se închine. Într-adevăr, apa s-a dovedit curată și potrivită și pentru pescărie. Totuși, n-am putut să facem păstrăvăria dorită înainte de a le adăposti pe maici, din pricina cheltuielilor mari de renovare a mănăstirii surpate și arse, care timp de unsprezece ani fusese transformată în stînă de oi, cheltuieli pe care a trebuit să le facem când, în anul 1984, Episcopul locului, ne-a chemat să deschidem mănăstirea. De altminteri nu aveam nici cel mai mic ajutor material și nici un sprijin moral. Însă Sfinții făcători de minuni și rugăciunile Sfântului Părinte Porfirie, ne-au ajutat să facem în cele din urmă două bazine pentru păstrăvi și somon. Astfel au fost hrăniți și mulți dintre suferinzii găzduiți la mănăstire.

Simțeam intens prezența Părintelui Porfirie, fiindcă de câte ori aveam o nedumerire, vorbeam cu sfinția sa, care ne dădea cea mai bună soluție. Odată, când am vorbit cu sfinția sa la telefon, mi-a spus:

– Fiica mea, ai de dat o mare luptă, dar nu te teme. În fiecare seară mă rog împreună cu tine.

Trebuie să mai spun că nu mă întâlнисem niciodată cu Părintele Porfirie și nici nu-l văzusem vreodată, ci doar auzisem de la alții că avea darul străvederii. Niciodată nu mai vorbisem cu sfinția sa la telefon pînă atunci, așa că m-am mirat cum de ne știa atît de bine pe noi și problemele noastre. De unde găsisе numărul nostru de telefon?

De aceea am sunat-o pe stareța altei mănăstiri, care îl cunoștea pe Părintele Porfirie și am întrebat-o:

– Nu cumva, maică stareță, i-ați dat Părintelui Porfirie numărul nostru de telefon?

– E oare nevoie să i-l dau? Doar mintea Părintelui Porfirie este ca un televizor, mi-a spus maica stareță.

Odată mă aflam împreună cu cîteva maici în vizită la o altă mănăstire. Fiindcă avea să-mi spună ceva important și urgent, Părintele a sunat acolo, a cerut să-mi vorbească și mi-a spus:

– Să-i lași să vină la tribunal pe cei cinci oameni care vor să depună mărturie în legătură cu hotarele mănăstirii voastre. Adevărul trebuie spus, iar tu trebuie să aperi cele ce aparțin mănăstirii, fiindcă vin vremuri grele, iar lumea va trebui să capete ajutor de la mănăstiri.

Într-adevăr erau cinci oameni bătrîni care, recunoscători mănăstirii, îmi cereau stăruitor să îi chem să spună adevărul în privința unei nedreptăți ce se făcuse mănăstirii. Așa am și făcut, iar mănăstirii i s-a făcut dreptate.

La puțin timp după aceea, internată fiind într-un spital din Atena unde medicii hotărîseră să mă opereze,